

THE SOCIAL IMPORTANCE OF DEVELOPING STUDENTS ' LOGICAL THINKING

SHamuratova Eleonora Aralbaevna

NSPI akademik litsey

Educational and cognitive activity components such as charm, appearance, posture, facial expressions, gestures, tempo and timbre of speech, changes in intonation, speed, logical thinking, consistency and accuracy of presenting an idea play an important role in the outcome of the student's creative communication with the teacher.

The idea and thought of the process of developing cognitive activity is developed on the basis of its own characteristics. In accordance with this theory, the interiorization of activities takes place in the formation of an individual in ontogenesis, from which the process of gradual transformation of external activities into internal cognitive activities takes place.

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanishning vosita va usullarini ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy yetish barobarida, ularning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish va dars samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida qaraladi. Dastlab, yangilangan ta'lim hujjatlariga muvofiq tajriba-tayanch o'quv rejasida belgilangan davlat ta'limi standarti loyihasi asosida dasturda ajratilgan dars soatlaridan kelib chiqqan holda fanlar bo'yicha yangi sinov dasturlarini yaratib, uning mazmunida yuqorida qayd etilgan muammolarni aks yettirish masalalariga alohida ye'tibor qaratish lozim. Yuqorida bildirilgan mulohazalar o'quvchilarda mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda quyidagi pedagogik vazifalarni ijobiy hal yetish maqsadga muvofiq yekanligini anglatadi:

- o'quvchilarning yosh, psixologik xususiyatlarini o'rganish,
- ularda fikrlash qobiliyatining shakllanganlik darajasini aniqlash hamda bunga imkon beruvchi ob'ektiv va sub'ektiv omillarni o'rganish;
- darsni samarali tashkil yetilishini ta'minlashga ye'tiborni qaratish hamda ularni aniq maqsadga asoslanuvchi loyiha asosida tashkil yetish;
- bu jarayonda o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, har birining faollik ko'rsatishlariga yerishish;
- samarali nazorat usullar vositasida o'quvchilarda fikrlash qobiliyatining rivojlanganlik darajasini o'rganib borish va tahlil yetish.

Darsni samarali tashkil yetish jarayonida o'quvchilarda ko'nikma va malakalarning rivojlanganlik darajasini o'rganishga alohida ye'tiborning qaratilishi barchaga yaxshi ma'lum. Ana shu maqsadda mazmuni va yo'nalishiga ko'ra aniqlanuvchi holatlarning muayyan darajasini belgilashga yordam beruvchi mezonlar ishlab chiqiladi. An'anaga ko'ra tadqiqotni olib borish jarayonida o'quvchilarda mantiqiy tafakkurini rivojlantirish darajasini aniqlashga yo'naltirilgan mezonlar ishlab chiqildi

Ushbu mezonlar o'quvchilarda mantiqiy tafakkurini shakllantiribgina qolmay, ayni vaqtda yuzaga kelgan qiziqishni yanada rivojlantirish va mustahkamlashga ham yordam beradi.

Yangilangan ta'lim mazmunining hayotda to'laonli o'rnini topib, kutilgan natijalarni berishi uchun tajriba-sinovdan o'tkazilishi, uning natijalari asosida takomillashtirilishi, undan keyingina amaliyotga joriy yetilishi maqsadga muvofiq. Buning uchun, yangi sinov dasturi bo'yicha har bir fan mavzusini sinash, u davlat talablariga muvofiq kelishi, o'quvchilar yoshiga mosligi, ular tomonidan o'zlashtirish darajasi va sifat ko'rsatkichi, mavzuni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf yetish yuzasidan xulosalarni o'rganib chiqish muhim. Bosqichma-bosqich joriy yetilayotgan fanlar yuzasidan tuzilgan dastur mazmunida mantiqiy tafakkurini shakllantirishni ta'minlashga yerishish quyidagi afzalliklarga ega bo'lishi muhim hisoblanadi:

- o'quvchilarga mantiqiy tafakkurini shakllantirishni fan asosi sifatida yemas, balki mashqlar tarzida berish dars samaradorligi, oddiydan murakkabga qarab borishini ta'minlaydi.

- sinflarda fanlar bo'yicha beriladigan ma'lumotlar kichik topshiriqlar orqali o'quvchilarga beriladigan bilimlar bilan uzviy bog'lanishi;

- o'quvchilarga murakkablik qilayotgan, yoshi va psixologik xususiyatlariga mos bo'lmagan materiallar berilmasligi lozim;

- topshiriqlarning berilishi bilan mantiqiy tafakkurini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishda bir xillikka yerishish va dasturda fanlar bo'yicha tizimlashtirish asoslarini aks yettirish hamda fanlarning o'rnini aniq ravishda ifoda yetish imkoniyatini yaratish kerak;

- o'quvchilarga beriladigan asosiy bilimlar hajmiga aniqlik kiritib, unga ajratilgan umumiy soatlar ularni zo'riqtirmasligi, yoshiga mos holda materialni qabul qilish nuqtai-nazaridan qayta taqsimlanishi ma'qul;

- o'quvchilarning bilimlari uzviy bo'lishi uchun dastur bo'limlarning ayrim qismlari bo'yicha kirish, umumlashtirish, darsni zamon talablari darajasida takomillashtirish asosida, izchillik tamoyillariga amal qilish lozim;

- akademik litseyda fanlarni o'rganish jarayonida o'quvchilarda rivojlantiriladigan asosiy tushuncha, ko'nikma va malakalar dasturda o'z ifodasini topishi va o'quvchilarga nisbatan talablar, ularni shakllantirish davomiyligi, usullarning asta-sekin oshib boradigan murakkabligi hisobga olinishi, ayniqsa asosiy tushunchalar hozirgi davr talablari asosida qayta ishlanib o'rganishga keng o'rin berilishi muhim.

Shuningdek, yendilikda yangilangan ta'lim mazmuniga monand mantiqiy tafakkurini rivojlantirish bo'yicha ta'lim metodlarini takomillashtirish, dars jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni olib kirish, har bir yosh guruhi uchun o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga qo'yiladigan minimal talablar, nazorat materiallari, mazkur muammolar yuzasidan akademik

litseyni metodik tavsiya va qo'llanmalar, didaktik materiallar bilan ta'minlash dolzarb vazifa yekanligiga ye'tibor qaratish lozim.

Yuqoridagi muammolarni bartaraf yetishda pedagogik shart-sharoitlar yetarli ta'minlanmaganligi, zarur metodik qo'llanma, tavsiya, dars ishlanmalari, didaktik materiallarning kamligi, bu sohada o'qituvchilarga ko'p kiyinchiliklar tug'dirayotganini inobatga olib, dars samaradorligiga yerishish muammosiga ilmiy jihatdan tizimli yondashuvni amalga oshirish bilan uning samarali faoliyat ko'rasatishi uchun zarur metodik tizimni ishlab chiqish zarur.

Akademik litsey o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, ularning fikrlash operatsiyalari usullarini yegallaganlik darajasini oshirish asosida bilimni kuchaytirishga qaratilgan metodik tizim ishlab chiqildi.

Dars jarayoni ilmiy-pedagogik tamoyillarga amal qilingandagina o'z oldiga qo'ygan muammolarni yecha oladi. Bu jarayonni maqsadga muvofiq tashkil qilib, uning samaradorligini oshirish uchun yesa muhim ahamiyatga ega bo'lgan tamoyillarni belgilab olish zarur.

Bu tamoyillar darsning davr talabiga mosligi, pedagogik jarayonda ob'ektiv va sub'ektiv jarayonlarning uyg'unligi, maqsad, mazmun, metod va vositalarning bir-biri bilan bog'liqligi kabi pedagogikaning umumiy qonuniyatlari hamda ma'lum tamoyillaridan foydalanib, fanlarning o'ziga xos xususiyatlari hisobiga olingan holda aniqlanadi.

O'qituvchi o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish yuzasidan u yoki bu usullarni tanlashda ko'pgina bog'lanish holatlarini hisobga olishi lozim bo'ladi. Chunki, didaktikada o'quv jarayonining barcha tarkibiy qismlari o'zaro qonuniy bog'langanligi aniqlangan. Dastavval, dars jarayonida asosiy maqsad va hal yetilishi lozim bo'lgan aniq vazifalar aniqlanadi. Ular yesa belgilangan vazifalarga yerishishning yaroqli bo'lgan umumiy tarzda bir guruh metodlarini yuzaga keltiradi. So'ngra bilish jarayonini maqbul tarzda amalga oshirish imkonini beruvchi maqsadga muvofiq optimal yo'llarini tanlash zarur bo'ladi. Buning uchun ta'lim jaryonida amal qiladigan qonuniyatlar va undan kelib chiqadigan ilmiy pedagogik tamoyillar asosida, fanlar mazmuni va metodlari bilan umumiy holda, mavzular bilan xususiy holda, Davlat talablari, o'quv-metodik majmualar mazmuni va xarakteri, o'qitishga ajratilgan vaqtdan kelib chiqib, uning maqsad va vazifalarini, o'qituvchi va o'quvchilarning imkoniyatlariga ko'ra aniqlash zarur.

O'quvchilarda mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda o'quvchiga individual yondashish katta ahamiyatga yega. Uni amalga oshirishning vositalaridan biri bu, har bir o'quvchining shaxsiy xususiyatlariga qarab ta'lim berishdir. U bilim va ko'nikmalarning har bir o'quvchi tomonidan ongli, mustahkam o'zlashtirilishini ta'minlashga, uning bilish qobiliyatini rivojlantirishga, bilimni mustaqil ola bilishini shakllantirishga hamda bu bilimni turli amaliy masalalarni yechishda ijodiy ishlata bilishni o'rgatishga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” PF-4947-son Farmoni
2. Botirova N.N.Dj. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining o‘quv-bilish faoliyatini rivojlantirish. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent-2022 y. 134 b.
3. G‘oziev E.G‘. Muomala psixologiyasi. – T.: Universitet, 2001. – 367 b.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений. В 6 т. Т. 4. Детская психология / Под ред. Эльконина Д.Б. - М.: Педагогика, 1984. - 432 с.
5. Психологическая диагностика (учебное пособие) / Под ред. Гуревича К.М, Борисовой Е.М. - М.: УРАО, 1997. - 420 с.
6. Гильфорд Дж. Три стороны интеллекта. Дж.Гильфорд // Психология мышления в 2 т. / под.общ.ред. А.М.Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – 525 с.
7. Ботирова Н. Развитие математического мышления в обучении индуктивных и дедуктивных методов. International scientific-practical conference «II Yunusov Readings: Modernization of the Great Steppe values as a key factor in the development of science and education» I tom. Shimkent 2019. 756
8. Пойя Д. Математика и правдоподобные рассуждения. - М., 1997
9. Подгорецкая Н.А. Изучение приемов логического мышления у взрослых. - М.: Изд-во МГУ, 1980. - 150 с.
10. Пряжников, Н. С. Методы активизация профессионального и личностного самоопределения: учебно-методическое пособие / Н. С. Пряжников. – Москва; Воронеж: МОДЭК, 2002. – 392 с.
11. Жарова Л.В. Учить самостоятельности : Кн. для учителя : [Пособие для студентов пед. ин-тов и учителей] / Л. В. Жарова. - М. : Просвещение, 1993. - 203,[2] с.; 20 см.; ISBN 5-09-003662-4 : Б. ц.

12. Шкерина Л.В. Профессионально-ориентированная учебно-познавательная деятельность студентов в процессе математической подготовки в педвузе: Дис. ... док. пед. наук. Красноярск, 1999. –332 с.
13. Дегтярев Е.С. Психологические факторы развития контекстно-понятийной памяти субъекта в процессе обучение деятельности: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. - Красноярск, 2004. – 23 с.
14. Леонтьев А.Н. Мотивация и психологические механизмы ее формирования. Новосибирск 2002. 264 с
15. Касымов, М., Курбанбаев, У. Ж., Мамбеттурдиев, М. Ж., & Алланазаров, Р. М. (2023). АНАЛИЗ ШКОЛЬНЫХ УЧЕБНИКОВ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПОНЯТИЯ ФУНКЦИИ. *QUALITY OF TEACHER EDUCATION UNDER MODERN CHALLENGES*, 1(1), 380-383.
16. ЖАНАБЕРГЕНОВА, А. Ж. (2023). АХБОРОТЛАШГАН ТАЪЛИМ МУҲИТИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШ ФАОЛИЯТИ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *Novateur Publications*, 6, 1-142.
17. Jumabayev, N. (2020). Methods for solving problems using new proven identities. *Вестник педагогики: наука и практика*, (51), 141-143.
18. Алеуович, Т. С. . (2023). Методика Формирования Понятия Вектора В Школьном Курсе Геометрии. *Miasto Przyszłości*, 33, 244–249. Retrieved from
19. Prenov, B. V., Janabergenova, A. J., & Mamutova, G. S. (2023). PECULIARITIES OF ORGANIZING THE PROCESS OF TEACHING MATHEMATICAL ANALYSIS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *QUALITY OF TEACHER EDUCATION UNDER MODERN CHALLENGES*, 1(1), 354-359.
20. Axmatovich J. R. In vitro rearing of trichogramma (Hymenoptera: Trichogrammatidae) //European science review. – 2016. – №. 9-10. – С. 11-13.
21. Jumaev R. A. et al. The technology of rearing Braconidae in vitro in biolaboratory //European Science Review. – 2017. – №. 3-4. – С. 3-5.
22. Жумаев Р. А. Массовое размножение трихограммы на яйцах хлопковой совки в условиях биологической лаборатории и ее применение в агробиоценозах //Халқаро илмий-амалий конференция “Ўзбекистон мева-сабзавот маҳсулотларининг устунлиги” мақолалар тўплами. Тошкент. – 2016. – С. 193-196.
23. Жумаев Р. А. Значение представителей семейства BRACONIDAE в регулировании численности совок в агробиоценозах //ЎзМУ Хабарлари. – 2017. – Т. 3. – №. 1.

24.Жумаев Р. А. РАЗМНОЖЕНИЯ ИИ ВИТРО ВАСОН НАВЕТОР SAY И BRACON GREENI ASHMEAD //Актуальные проблемы современной науки. – 2017. – №. 3. – С. 215-218.

25.Axmatovich J. R. In Vitro Rearing of Parasitoids (Hymenoptera: Trichogrammatidae and Braconidae) //Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences. – 2022. – Т. 4. – С. 33-37.

26.Suleymanov B. A., Jumaev R. A., Abduvosiqova L. A. Lepidoptera Found In Cabbage Agrobiocenosis The Dominant Types Of Representatives Of The Category Are Bioecology //The American Journal of Agriculture and Biomedical Engineering. – 2021. – Т. 3. – №. 06. – С. 125-134.